

ВПЛИВ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2010 р. НА ЕВОЛЮЦІЮ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА СТРУКТУРУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ПАРТІЙНОГО ПРОСТОРУ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Нормативно-правова основа проведення виборів

Місцеві вибори в Закарпатті як і у всій Україні проводилися 31 жовтня відповідно до нового Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів». Закон встановив змішану виборчу систему виборів до обласних, районних, міських та районних у містах рад народних депутатів відповідно до якої 50 % депутатів обирається за мажоритарною виборчою системою відносної більшості, а інші 50 % за пропорційною. Депутати-мажоритарники, мери міст обов'язково повинні висуватись на вибори конференцією відповідної партії. Тільки мешканці сіл відповідно до закону можуть обирати депутатів без партійного посередництва. Партійні списки і надалі залишаться закритими. Виборцю буде запропонована перша п'ятірка в списку. Вплинути на розташування кандидатів у списку виборець не зможе. Кандидатам можна одночасно балотуватись і в партійних списках, і в мажоритарних округах. В той же час балотуватись можна лише в сільську, міську, районну чи обласну ради. Виборчий бар'єр встановлено законом на рівні 3% [22].

Таким чином, новий закон про місцеві вибори надав політичним партіям монопольну можливість впливати на перебіг електорального процесу, що в свою чергу матиме суттєве значення для розвитку партійної системи України загалом. Водночас така редакція закону сприяє авторитарним тенденціям у партійному будівництві, оскільки кандидатів у депутати висуває партійна конференція, яка підпорядкована лідерам партії.

В початковому варіанті закону йшлося про те, що у виборах можуть брати участь лише партії, які зареєстровані за 365 днів до дня виборів. В такому разі у виборах повноцінно не змогли б брати участь (не мають повсюдно вчасно зареєстрованих осередків) такі партії як ПП «Фронт змін», ПП «За Україну», ПП «Громадянська позиція», ПП «Справедливість», ПП «Сила і честь», ПП «Удар» та ін. Оцінивши належним чином ситуацію, політтехнологи Партії регіонів зрозуміли, що допустилися помилки, оскільки дана норма закону сприяла підняттю рейтингу ВО «Батьківщина» (Ю. Тимошенко), залишаючи її єдиною реальною опозиційною силою. Відтак 30 серпня 2010 року ВР України внесла зміни до закону про вибори, які дозволили всім партіям приймати участь у виборах. Таким чином, голоси опозиційно налаштованих виборців будуть розсіяні, що в свою чергу вигідно Партії регіонів.

В закон про місцеві вибори народні обранці внесли згідно якої партійні блоки не мають права приймати участь у виборах. Суб'єктами виборчого процесу можуть бути лише політичні партії. Враховуючи, що Верховною Радою була скасована і грошова застава, то у виборах буде брати участь велика кількість політичних партій. Законом про місцеві вибори був скасований і імперативний мандат [22].

Відповідно до нового закону про вибори до місцевих рад 27 серпня 2010 року сесія обласної ради прийняла рішення про кількість депутатів рад різного рівня. Як результат чисельність більшості районних рад була зменшена. Чисельність районних рад визначалась відповідно до нового закону з розрахунку один депутат-мажоритарник від села, яке має сільську раду плюс така ж сама кількість депутатів за партійними списками. Склад міських і районних рад згідно даного рішення поданий у Таблиці 1 (в дужках вказано на скільки збільшено/зменшено депутатський корпус).

Таблиця 1

Кількість депутатів районних і міських рад Закарпатської області

Район	К-ть деп.	Місто	К-ть деп..
Берегівський	62 (- 28)	Ужгород	60 (+ 10)
Великобerezнянський	40 (- 5)	Мукачево	42 (+ 1)
Виноградівський	64 (- 26)	Берегово	36 (+ 2)
Воловецький	30 (- 15)	Хуст	36 (0)
Іршавський	52 (- 26)	Чоп	30 (0)
Міжгірський	46 (-23)	Виноградів	38
Мукачівський	78 (0)	Іршава	30
Перечинський	30 (-15)	Перечин	30
Рахівський	42 (-21)	Рахів	30
Свалявський	28 (-14)	Свалява	32
Тячівський	74 (0)	Тячів	30
Ужгородський	66 (+ 4)		
Хустський	52 (-26)	Закарпат. обл. рада	108 (+ 18)

Після тривалих дискусій сесія прийняла рішення про збільшення кількості депутатів обласної ради з 90 до 108 чоловік. Загалом кількість міських депутатів по області збільшиться на 19 чоловік, а кількість депутатів районних рад зменшиться на 215 чоловік [2].

Аналіз результатів місцевих виборів 2010 р. в Україні

За даними екзит-полу фірми GfK рейтинг основних політичних сил є наступним: Партія регіонів – 36 %, ВО «Батьківщина» – 13, 1 %, ПП «Фронт змін» – 6, %, КПУ – 5, 9 %, ВО «Свобода» – 5, 1 %, ПП «Сильна Україна» - 4, 3 %, Проти всіх –

7, 2 % [4].

За результатами виборів перемогу на місцевих виборах в Україні отримала Партія регіонів. Більшість мандатів за підрахунками аналітиків журналу «Тиждень» партія отримала за рахунок мажоритарних округів [4].

Таким чином, в АРК та 11 областях України (Луганська, Харківська, Донецька, Запорізька, Дніпропетровська, Херсонська, Миколаївська, Кіровоградська, Одеська, Черкаська, Київська) одноосібно сформує більшість в обласних радах Партія регіонів. Ще в 7 областях (Полтавська, Сумська, Чернігівська, Вінницька, Хмельницька, Житомирська, Рівненська) більшість в обласній раді сформує коаліція на чолі з Партією регіонів. У Волинській області перемогу отримала ВО «Батьківщина». В Закарпатській області – ПП «Єдиний центр». В Тернопільській, Івано-Франківській, Львівській областях перемогу на виборах отримала ВО «Свобода» [12]. Успіх партії – результат відсутності на правому фланзі українського політичного спектру потужних і послідовних політичних сил. Адже ті політичні партії, які ототожнювали себе з українською правницею (ПП «Наша Україна», УРП «Собор», НРУ, УНР та ряд інших) остаточно втратили довіру громадян і після цих виборів навряд чи їм вдасться реанімувати свій вплив та свої партійні структури. Амбіційність їх лідерів, непослідовність дій не дозволили їм об'єднатися.

Феноменом місцевих виборів 2010 року була поява регіональних партій про більшість з яких до початку кампанії не чули не лише виборці, а й інколи політичні аналітики. Це свідчить про те, що в суспільстві з'явився запит на третю силу. Малі партії необхідні політикуму з декількох причин. По-перше, вони потрібні кандидатам, які схиляються більше до опозиційних сил, але відкрито не можуть цього зробити. По-друге, вони необхідні тим, хто готовий працювати з владою, але політична кон'юнктура не дозволяє цього робити відкрито: на їхній території провладна партія не популярна. По-третє, до послуг малих партій звернулись безпартійні мери міст, які після заборони самовисунення змушені були шукати нейтральні політичні сили, щоб балотуватися на міських голів.

Серед малих партій, які досягли успіхів на виборах, можна виокремити:

1. Партії – сателіти Партії регіонів:

А) ПП «Совість України» (лідер Х. Хачатурян). Досягнення: мер Вінниці В. Гройсман – 77, 8 %, мер Полтави О. Мамай – 61, 4 %, Вінницька міськрада – 66 %, Полтавська міськрада – 74 %.

Б) Партія екологічного порятунку «ЕКО + 25» (А. Маслов). Досягнення: В. Погорелов, мер Ужгорода – 33 %, Ужгородська міськрада – 2 депутати.

В) ПП «Єдиний центр» (В. Балога). Досягнення: перемога на виборах в Закарпатській області.

Г) Партія вільних демократів (М. Бродський). Досягнення: мер Черкас С. Одарич – 25, 4 % та Черкаська облрада – 23, 3 %.

2. Партії – комерційні проекти. Практика заробляти кошти на політсилах, створених для продажу, в Україні відома давно, але особливого поширення вона набула на цих місцевих виборах. Серед них, слід відмітити:

А) ПП «Рідне місто» (О. Ковалюк). Досягнення: мер Сум – 61, 23 %. Сумська міськрада – 31, 6 % та інші. Щоб привернути до себе увагу вона відкрито рекламувала свої послуги на офіційному веб-сайті: «ПП «Рідне місто» запрошує представників місцевих еліт, громадські організації, ініціативні групи до співпраці та готова надати структури для участі у виборах 31 жовтня» [22].

Б) ПП «Третя сила» (В. Гаврилюк). Партія має декілька мандатів у Київській облраді та Івано-Франківській, Чернівецькій, Херсонській міських радах.

В) Республіканська християнська партія (М. Покровський).

Г) ПП «Всеукраїнський патріотичний союз» (С. Ганжа).

3. Партії – проекти відомих особистостей:

А) ПП «УДАР» (В. Кличко). Партія отримала декілька мандатів в обласних та міських радах в основному центрально-го та західного регіону.

Б) ПП «Єдність» (О. Омельченко).

4. Регіональні партії націоналістичного спрямування:

А) ВО «Свобода» (О. Тягнибок). Партія виграла вибори в Західному регіоні України.

Б) ПП «Русское єдінство» (С. Аксьонов) та ПП «Союз» (Л. Миримський). Партії мають впливовість в АРК.

В) ПП «Родина» (І. Марков). Вплив обмежується м. Одесою та Одеською областю. Це найбільший кремлівський партійний проект в Україні.

Г) Угорські партії: «КМКС» – Партія Угорців України (М. Ковач) та Демократична партія угорців України (І. Гайдош). Їх вплив обмежується місцями компактного проживання угорської національної меншини в Закарпатській області.

Отже, за результатами місцевих виборів в Україні перемогла Партія регіонів. Якщо ж врахувати зміни в законодавстві про місцеві вибори (заборона приймати участь у виборах партійним блокам) та поствиборчі тенденції політичного розвитку в Україні, то можна зробити висновок про формування в Україні партійної системи з домінуючою партією. Опозиційними до Партії регіонів залишилися ВО «Батьківщина» (при чому не всі регіональні осередки) та ПП «Фронт змін». Лідер ПП «Фронт змін» А. Яценюк, коментуючи результати виборів, заявив, що його політична сила залишається в опозиції і в жодні коаліції в місцевих радах не вступає.

Розташування партійно-політичних сил Закарпатської області напередодні місцевих виборів

Відповідно до Закону початок виборчої кампанія припадав на 11 вересня, а завершення на 4 жовтня 2010 року. Графік виборчої кампанії поданий в Додатку 1.

Місцеві вибори в Україні проводилися незадовго після президентських виборів 2010 р. на яких перемогу отримав В. Янукович. Відтак фаворитом виборів автоматично ставала Партія регіонів.

Напередодні виборів в Україні, як показують статистичні дані, утворюється ряд нових політичних партій. Так, після «помаранчевої революції» заявили про себе такі організації, як ПП «Наша Україна», ПП «ПОРА», ПП «Народна самооборо-

на», ПП «Єдиний центр», ПП «Європейська партія України», ВО «Свобода» та ряд інших.

Напередодні президентських виборів 2010 р. з'являються наступні політичні сили – ПП «Фронт змін» (А. Яценюк), ПП «Сильна Україна» (С. Тігіпко), ПП «Громадянська позиція» (А. Гриценко). Саме ці партійні організації та ряд усталених партійних брендів і будуть головними суб'єктами виборчого процесу на місцевих виборах в Україні.

Серед загальних тенденцій в розбудові політичних партій в Україні варто зупинитись на наступних (на нашу думку вони впливають і на перебіг виборчої кампанії до місцевих органів влади):

1. Першу можна передати наступним чином: яку б партію в Україні не створювали – в результаті отримуємо КППС (Комуністичну партію Радянського Союзу). Це тип партій, яка базується на жорсткій партійній дисципліні і побудована за принципом демократичного централізму. В партії є тільки одна офіційна думка, а інші не мають права на існування і т. д.

2. В Україні жодна партія не хоче і не вміє бути в опозиції. Відтак всі хочуть бути причетними до партії влади (якщо не пряме членство, то інші варіанти причетності). Саме тому спостерігається перехід багатьох колишніх членів інших партій (в першу чергу з БЮТ та ПП «ЄЦ») до Партії регіонів.

В цілому ж загальні тенденції розвитку партійної системи України відображаються і на політичному житті Закарпаття. Напередодні виборів Обласним управлінням юстиції в Закарпатській області було зареєстровано 152 осередки політичних партій – потенційних суб'єктів виборчого процесу.

Якщо на попередніх виборах у Закарпатті боротьба велася між уже усталеними 4 групами впливу (скорочено: БЮТ, Партія регіонів (до неї СДПУ (о)), група впливу С. Ратушняк та ПП «НСНУ» (В. Балоба), то на нинішніх місцевих виборах головне протистояння – це боротьба за вплив у обласній, районних та місцевих радах між Партією регіонів та ПП «Єдиний Центр». Виключенням є місця компактного проживання угорців, які будуть голосувати за угорські партії. Доречним в даному контексті пригадати лист до угорців краю лідера КМКС – ПУУ М. Ковача. В листі М. Ковач, звертаючись до угорців Закарпаття просить їх не голосувати за українські партії, оскільки це послаблює відстоювання інтересів угорців, загрожує нашому майбутньому, ускладнює життя кожного угорця. «Натомість, – пише у зверненні М. Ковач, – ми повинні будувати угорські школи, організувати Притисянський район та налагоджувати тісні зв'язки з Угорщиною».

Інший лідер угорської меншини Закарпаття, мер м. Берегове (голова ДПУУ) задля мобілізації останньої, став одним з ініціаторів проведення разом з місцевими виборами референдуму про перейменування м. Берегове в м. Бергсас (колишня назва).

Характеристика основних суб'єктів виборчого процесу. Основні суб'єкти виборчого процесу в Закарпатській області, які вели боротьбу за депутатські мандати, були наступні:

1. **Партія регіонів** – одна з партій, яка має розгалужену структуру в області. Ця політична сила пройшла через помаранчеву революцію та постпомаранчевий період розвитку, при цьому не втративши кадровий потенціал. Партія у своєму складі має ряд яскравих лідерів, які і представляють її на рівні районів, міст та сіл області [15]. Про це засвідчують партійні списки до органів влади різного рівня. Партія має доступ до телебачення, радіо, газет («Закарпатська правда», частково «Новини Закарпаття»). Одними з найбільших є в неї і фінансові ресурси. Крім цього партія є інкубентом (та, що знаходиться при владі), а це в свою чергу на виборах додає в межах 5 – 6 % голосів виборців.

2. **ПП «Єдиний центр»** – поствладна політична партія, яка утворилася шляхом виходу частини її членів з ПП НСНУ. Лідер партії экс голова президентського секретаріату В.Балоба. Партія має розгалужену структуру у всіх адміністративних одиницях Закарпаття. Оскільки партія була нещодавно при владі, то вона має в своїх рядах відомих особистостей, які і представляють її на всіх рівнях [15]. Списки політичної партії з точки зору кадрового потенціалу заслуговують на увагу і були чи не найкращими. В них і відомі лікарі, успішні підприємці, ректор УжНУ, викладачі, вчителі і т. д. Політична сила має власну газету «Старий замок», доступ до телеканалів. У своєму активі має інерційний (який зменшується) потенціал інкубента та частковий доступ до адмінресурсу. Потужними є фінансові можливості організації. Перш за все це підтримка В. Балоби та фірми «Барва». На думку експертів місцеві вибори будуть мати суттєве значення для подальшого її функціонування. Програш виборів приведе до занепаду партійної структури на теренах краю і вона стане такою ж як і більшість партій, які активізуються тільки напередодні виборів, або ж взагалі перестане існувати. Партія не є опозиційною. 14 серпня у Києві відбувся III з'їзд ПП «Єдиний центр», який затвердив її передвиборну програму «Якісна Україна».

3. **ВО «Батьківщина»** – це політична сила, яка має чи не одну з найдавніших історій на теренах краю. В той же час політична партія не має суттєвого впливу на політичний процес в регіоні. Її лідер свалівський бізнесмен, народний депутат України О. Кеменях. Після поразки на президентських виборах 2010 р. Ю. Тимошенко рейтинг партії в області суттєво понизився, а багато членів покинули її лави. На нинішній день партія не має яскравих лідерів, які б могли її представляти. Така доля чекає на харизматично-популістські політичні партії, які діють лише за наявності лідера. Партія уособлює протестний, опозиційний електорат краю. Фінансові можливості партії обмежені (відсутність біл-бордів тому яскраве свідчення). Має газету «Місцевий час», яка відновила свою діяльність напередодні виборів до місцевих органів влади.

4. **ПП «Фронт змін»** – партія, яка з'явилася на Закарпатті порівняно недавно, напередодні президентських виборів 2010 р. Лідером партії на Закарпатті є підприємець Р. Бровді. Під час президентських виборів він активно займався розбудовою організації і вона мала постійно зростаючий рейтинг. Після президентських виборів і від'їзду Р. Бровді до Києва про партію на Закарпатті стали забувати. Власних ЗМІ не має, у інформаційному просторі області останнім часом практично відсутня. Рекламної кампанії напередодні місцевих виборів майже не проводить, за винятком біл-бордів з А. Яценюком та його ж політичної реклами на місцевому та загальнонаціональному телебаченні. Партійні списки партії складаються з маловідомих жителям області політиків. Для діяльності характерна керована, обмежена опозиційність. Позиціонує себе як третя сила

5. **ПП «Сильна Україна»** – політична партія також утворена її лідером С. Тігіпком для участі у президентських виборах. Основа партії осередки ПП «Трудова Україна». Активної роботи після президентських виборів не проводить. Відтак її рейтинг тримається на іміджі С. Тігіпка та місцевого лідера М. Поповича. Власних ЗМІ не має. Для агітації використовує відомі газети області.

6. ПППУ – після зміни лідера відновила свою роботу і потужно працює в області. Така організаційна, суспільно-політична, благодійна робота в перспективі принесе свої дивіденди і вона зможе стати однією з потужних політичних сил. Партія має свою газету, доступ до телеканалів, фінансовий потенціал. Позиціонує себе як провладна політична сила. Нею був висунутий С. Ратушняк на посаду міського голови м. Ужгорода.

7. Народна партія – політична сила, яку на загальнонаціональному рівні очолює В. Литвин. Оскільки рейтинг В. Литвина зменшується, то відповідно і рейтинг партії також. На Закарпатті політичну партію очолює підприємець М. Сятиня. До цієї партії входив і мер міста Ужгорода С. Ратушняк, але був виключений з неї під час президентської виборчої кампанії 2010 року. Партія має потужну фракцію у міській раді м. Ужгорода. Має доступ до ЗМІ (в основному газети) – «Трибуна», «РІО», «Моя Новинка».

8. «КМКС» Угорська партія України та Демократична партія угорців України – це дві політичні партії, які представляють інтереси угорської національної меншини краю. Вказані партії підтримуються відповідними політичними силами в Угорщині: «КМКС»-ПУУ (М. Ковач) підтримують праві сили (ФІДЕС), які отримали перемогу на виборах до парламенту Угорщини в квітні 2010 року, ДПУУ (І. Гайдош) – ліві (соціалісти, які були при владі до квітневих виборів).

Слід відмітити, що кожні вибори «народжують» нові партійні структури та відроджують забуті. Не є виключенням і місцеві вибори 2010 р. Якщо говорити про Закарпаття, то це, перш за все, Українська партія, яку на загальнонаціональному рівні очолює мер м. Калуш. В Закарпатті її очолює колишній член БЮТ П. Федака. До цієї партії перейшли багато його однопартійців. Саме вони і утворили першу п'ятірку на виборах до міської ради м. Ужгорода. Організація є новою в області, а відтак чисельність її незначна, як і не розбудована структура. Слід також відмітити участь у місцевих виборах таких партійних структур, як ПП «УДАР» (В. Кличко) та Молодіжної партії (М. Жолтані).

Інші політичні сили є маловідомими для закарпатського електорату, оскільки активної участі в суспільно-політичному житті краю вони не приймають. В той же час, слід відмітити і ряд відомих колись політичних брендів, які нині суттєвого впливу на політичний розвиток Закарпаття не мають, але участь у виборах будуть приймати. Це, перш за все, УРП «Собор», ПРП, КПУ, СПУ, НРУ, ПЗУ, ГП «ПОРА» та ряд інших.

Рейтинг політичних партій за оцінкою експертів по визначених критеріях поданий у Додатку 2. Відповідно до думки експертів найвищий рейтинг згідно таких критеріїв, як наявність доступу до ЗМІ, фінансових можливостей, кадрового потенціалу, участі в діяльності органів влади і т. д., мають наступні політичні сили: Партія Регіонів, ПП «Єдиний центр», ВО «Батьківщина», ПППУ, угорські партії.

Соціологічні прогнози результатів виборів на Закарпатті

У місцевих виборах брали участь наступні громадські організації, які проводили соціологічні дослідження: Карпатський політголий центр (Ф. Шандор), Закарпатський аналітичний центр (П. Білак), Закарпатський інститут політичних досліджень (В. Пащенко), Агенція політичних досліджень «Соціум Карпат» та інші.

Слід відмітити, що чи не вперше за багатолітню історію закарпатські соціологи спрацювали професійно, що дало змогу об'єктивно аналізувати як виборчий процес так і самі результати виборів. Чого не скажеш про різного роду не місцеві дослідницькі структури, які працювали на конкретного замовника. Інколи в газетах друкувались результати дослідження, які робились автором без опитування громадян, а лише за письмовим столом. Йдеться, наприклад про дослідження Інституту глобальних досліджень, котрі були надруковані в газеті «Трибуна» [23].

В основному в пресі друкувались рейтинги кандидатів на посаду міського голови м. Ужгорода, оскільки ці вибори були в Закарпатті найбільш напруженими, не прогнозованими та динамічними. Про них буде йтися далі у статті.

Що ж стосується рейтингу політичних партій у місті Ужгороді, то деякі з них ми проаналізуємо. 11 жовтня у прес-центрі готелю «Унгварський» провідні експерти краю оприлюднили результати соціологічних досліджень щодо електоральних уподобань ужгородців. Керівник Карпатського політголого центру Ф. Шандор назвав наступні рейтинги політичних партій:

ВО «Батьківщина» – 15, % , Партія регіонів – 11, 2 % , «ЕКО + 25» – 8,7 % , ПП «ЄЦ» – 6,8 % , ПППУ – 5,6 % , ПП «Фронт змін» – 4,1 % , ПП «УДАР» – 3,9 % ,

Молодіжна партія – 3,2 % , Важко відповісти – 28,6 % , Проти всіх – 12,6 % .

Деяко схожими є і результати опитування доцента кафедри соціології та соціальної роботи УжНУ Пеліна О.: Партія регіонів – 17, 7 % , ВО «Батьківщина» – 16, 9 % , ПП «Сильна Україна» – 10, 7 % , ПП «Фронт змін» – 6, 0 % , ПП «Єдиний центр» – 5, 2 % , ВО «Свобода» – 4, 2 % , ПППУ – 3, 1 % , ПП «Наша Україна» – 2, 3 % , Народна партія – 2, 1 % , Не довіряю жодній – 16, 4 % [2]. Обидва соціологи чітко вказали у своїх виступах на лідерство у місті ВО «Батьківщини» та Партії регіонів.

Студенти факультету супільних наук, які працювали з Агенцією політичних досліджень «Соціум Карпат» в вересні 2010 року провели опитування лідерів місцевих осередків політичних партій м. Ужгорода щодо ефективності їх співпраці з громадськими організаціями, різного роду спілками, їх благодійницької діяльності тощо. Крім цього організатори опитування враховували рівень інформаційного забезпечення діяльності партійних організацій (виступи в ЗМІ, на ТБ, наявність власного сайту).

Діяльність політичних партій в різних сферах оцінювалась за 5 – бальною шкалою. Таким чином, сумарна кількість балів являла собою рейтинг активності політичної партії в м. Ужгороді. Найбільша сумарна кількість балів, яку могла отримати партія – 85.

В опитуванні взяли участь і надали необхідну інформацію наступні осередки політичних партій: ВО «Батьківщина», Народна партія, ДПУУ, ПППУ, ПП «Фронт змін», ПП «Єдиний центр», ПП «НСНУ», УРП «Собор», СПУ.

Ряд політичних партій відмовилися від участі в опитуванні, зіславшись на зайнятість напередодні виборів. Наприклад, Партія регіонів. Не змогли студенти встановити контакт з ПП «Сильна Україна», ВО «Свобода», КПУ.

Загальний рейтинг активності політичних партій в м. Ужгороді виглядає наступним чином: Народна партія – 51 бал,

ПППУ – 46, ПП «Єдиний центр» – 30, ДПУУ – 26, ВО «Батьківщина» – 20, ПП «Фронт змін» – 18, Партія регіонів – 17, УРП «Собор» – 12, СПУ – 11, ПП «Наша Україна» – 10.

На основі експертного опитування можна зробити наступні висновки:

1. Жодна з політичних сил не набрала найвищий рейтинг – 85 балів.
2. Найвищий рейтинг активності в м. Ужгороді мають НП, ПППУ, ПП «Єдиний центр».
3. За рівнем активності до перших трьох партійних структур може долучитися Партія регіонів (опитування часткове)
4. Середній рівень активності продемонстрували ДПУУ, ВО «Батьківщина», ПП «Фронт змін»
5. Найбільш цікаві різноманітні, різнопланові акції проведені НП та ПППУ.
6. В той же час за результатами рейтингового соціологічного опитування населення м. Ужгорода, яке також проводили фахівці Агенції «Соціум Карпат», політичні партії, які продемонстрували найвищий рівень активності, значно уступають тим партіям, які такої активності останнім часом не проявляли. Головні причини такої ситуації: а) наявність партійних брендів, які мають високий загальнонаціональний рейтинг, який пов'язаний з провладністю політичної партії (наприклад, Партія регіонів) або з відомою особистістю, яка її очолює (наприклад Ю. Тимошенко), б) необхідність проведення роботи по інформуванню населення про свою діяльність в ЗМІ, в) потрібна більша залученість громадян як до лав партії так і до участі в різного роду акціях.

Вибори до Закарпатської обласної ради та районних рад народних депутатів

Напередодні виборів Закарпатським обласним управлінням юстиції було зареєстровано 152 обласні осередки політичних партій. Своїм правом участі у виборах до обласної ради скористалися 31 осередок політичних партій (Див. Додаток 3).

Найпотужнішими електоральними гравцями в області були Партія регіонів, ПП «Єдиний центр» та ВО «Батьківщина». Від їх позиціонування у виборчій боротьбі і мав залежати результат виборів.

До початку виборчої кампанії та в її ході ПП «Єдиний центр» знаходилась немов би між владою і опозицією, і навіть опозиціонувала Партії регіонів. ВО «Батьківщина», яка на загальнонаціональному рівні позиціонує себе як опозиційна сила, на Закарпатті самоусунулась від політичної боротьби. Про це свідчить виступ на місцевому телебаченні одного з лідерів цієї партії, заступника голови обласної ради А. Сербайла. В своєму виступі він звинуватив ПП «Єдиний центр» у розкраданні державного майна області, тим самим показавши, що на рівні області ВО «Батьківщина» буде співпрацювати з регіоналами.

Серед 31 політичної партії, внесеної до бюлетеня для таємного можна виокремити наступні групи:

1. Фаворити місцевих виборів: Партія регіонів, ПП «ЄЦ», ВО «Батьківщина», ДПУУ, ПУУ.
2. Партії, які позиціонували себе як третя сила: ПП «Фронт змін», ПП «Удар», Українська партія.
3. Партії-сателіти Партії регіонів: ПППУ, ПП «Сильна Україна».
4. Колишні лідери виборчих перегонів, а нині забуті партійні бренди: ПП «Наша Україна», НП, ПЗУ, СПУ, ГП «Пора», КПУ, СДПУ(о).
5. Маловідомі для закарпатського електорату партійні структури: ПП «Зелені», Козацька українська партія, ПП «Народна влада», ПП «Правда» та ряд інших.

Загалом на Закарпатті у місцевих виборах взяли участь 54, 8 % виборців. Це 519771 із 949185 виборців загалом. Найвищою була явка виборців в Перечинському (76, 6 %), Воловецькому (71, 5 %), Великоберезнянському (70, 9 %), Ужгородському (69, 3 %) районах, а найнижчою в м. Мукачеві (41, 8 %), Тячівському (42, 6 %) та Рахівському (44, 7 %) районах.

Напередодні виборів 27 обласних осередків політичних партій оприлюднили заяву про дотримання вимог законодавства щодо організації та проведення виборчої кампанії, про невикористання фальсифікацій та брудних технологій. Заяву підписали практично всі партії, які були внесені в бюлетені для таємного голосування.

У день перед народним волевиявленням міськрайорганами внутрішніх справ Закарпатської області зареєстровано 93 повідомлення, пов'язані з порушенням виборчого законодавства. Найбільша кількість порушень зареєстрована по м. Ужгороду (21 заява) та Ужгородському району (15). Найпоширенішими порушеннями були підкуп виборців (27 заяв), погроза фізичною розправою (6), пошкодження майна (8). За жодною з поданих заяв кримінальні справи не були порушені.

Аналізуючи результати виборів 2010 року до обласної ради, слід порівняти їх з результатами попереднього волевиявлення закарпатців в 2006 році. До обласної ради п'ятого скликання було обрано представників від семи політичних сил: Блок «Наша Україна» – 30 депутатів (23 % голосів виборців), БЮТ – 25 депутатів (19,2 %), ПР – 15 (11,5 %), Народного Блоку Литвина – 7 (5,2 %), СПУ – 4 (3,1 %). Специфікою виборів на Закарпатті стало проходження в обласну раду двох угорських партій: Партії Угорців України, яка набрала 3,3 відсотка голосів виборців (5 депутатів) та Демократичної Партії Угорців України – 3,1 відсотка (4 депутати) [17, с.97].

Результати виборів до обласної ради за партійними списками в 2010 р. є наступні: ПП «Єдиний центр» – 24, 3 %, Партія регіонів – 18, 2 %, ВО «Батьківщина» – 8, 6 %, ПП «Фронт змін» – 6, 1 %, КМКС – ПУУ – 3, 8 %, ПП «Сильна Україна» – 3, 1 %, ДПУУ – 3, 0 %, ПП «НУ» – 2, 6 %, НП – 1, 5 %, ВО «Свобода» – 1, 5 %, КПУ – 1, 2 %, (попередні результати). Разом з мажоритарниками політичні партії мають наступну кількість мандатів у обласній раді: ПП «Єдиний центр» – 46, Партія регіонів – 37, ВО «Батьківщина» – 8, ПП «Фронт змін» – 5, ДПУУ – 4, ПП Сильна Україна – 4, КМКС - ПУУ – 3, СПУ – 1 [16]. Порівняльний аналіз представництва політичних партій у обласній раді V та VI скликання поданий у Таблиці 2.

Порівняльний аналіз представництва політичних партій у Закарпатській обласній раді V та VI скликання

Назва політичної сили	Обласна рада V скликання (2006 рік, 90 депутатів)	Обласна рада VI скликання (2010 рік, 108 депутатів)
ПП «Єдиний центр»	–	46
БЮТ	25	–
ВО «Батьківщина»	–	8
Партія регіонів	15	37
НБ Литвина	7	–
«КМКС» – ПУУ	5	3
ДПУУ	4	4
СПУ	4	1
ВБ «Наша Україна»	30	–
ПП «Наша Україна»	–	–
ПП «Фронт змін»	–	5
ПП «Сильна Україна»	–	4

Результати виборів до обласної ради за партійними списками в розрізі районів подано в Додатку 4 [19]. В 11 районах з 13 перемогу отримала ПП «ЄЦ». Партія регіонів отримала перемогу лише в Тячівському та Хустському районах. Найкращі електоральні показники політичних партій в районах області: ПП «ЄЦ» (Мукачівський район) – 52 %, Партія регіонів (Тячівський район) – 26, 71 %, ВО «Батьківщина» (Свалявський район) – 15, 78 %, ПП «ФЗ» (Хустський район) – 12, 57 %, ПП «СУ» (Великоберезнянський район) – 4, 86 %, ДППУ (м. Берегово) – 21, 58 %, ПУУ (м. Берегово) – 11, 13 %, ПП «НУ» (Рахівський район) – 9, 24 %, ВО «Свобода» (м. Ужгород) – 3, 24 %, НП (Ужгородський район) – 2, 12 % (Див. Додаток 4).

Таким чином, 3 % виборчий бар'єр у всіх районах області та містах обласного підпорядкування подолали лише 3 партії – ПП «ЄЦ», Партія регіонів, ВО «Батьківщина». ПП «Фронт змін» не пододала виборчий бар'єр лише у м. Берегово.

Результати виборів до районних рад подано в Додатку 5. Крім вищевказаних фаворитів виборчих перегонів ряд депутатів провели до місцевих рад за мажоритарними округами наступні політичні партії: Українська народна партія, Народна партія, ПП «Удар». Колись рейтингова партія «Наша Україна» має своїх представників лише в Тячівській (1 депутат), Іршавській (5), Хустській (2) районних рада. У всіх районних рада мають свої фракції наступні політичні партії: ПП «ЄЦ», Партія регіонів, ВО «Батьківщина».

Знову як і на попередніх виборах праві партії не мали успіху на теренах краю. Перш за все, це ВО «Свобода», яке експерти назвали відкриттям місцевих виборів 2010, оскільки партія отримала перемогу в Західних областях України (Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська).

З завершенням місцевих виборів в Україні співпала IX Угорська постійна нарада з проблем закордонних співвітчизників. На ній було заявлено, що квітневі вибори 2010 року в Угорщині мають такі політичні та суспільні наслідки, які дозволяють, не дивлячись на існування державних кордонів, згуртувати воедино угорську націю. На нараді було визначено, що стратегічною метою національної політики є досягнення угорцями в Карпатському басейні різних форм автономії. Для Закарпаття – це створення Притисянського району чи Угорського автономного територіального округу.

Що ж до референдуму про перейменування м. Берегово в м. Бергсас, то його результати виявились незадовільними, а відтак перейменування не відбудеться. Загалом же успіх угорських партій на місцевих виборах в Закарпатті (Див. Додаток 5) дають можливість стверджувати, що автономістські устремління угорської національної меншини будуть проявлятися і надалі.

Після завершення виборчої кампанії та оприлюднення результатів волевиявлення С. Ратушняк озвучив текст звернення до Президента України, в якому говорилось, що на виборах в Закарпатті ПП «ЄЦ» була застосована технологія купівлі голосів виборців. Це, в свою чергу суттєво змінило результат волевиявлення громадяни області. Відтак він просив анулювати результати виборів. Текст звернення підписали наступні лідери політичних сил: Ю. Бедь (Народна партія), О. Черепаня (НРУ), П. Федака (Українська партія), Є. Ясінський (УРП «Собор»), О. Сачко (КУН), П. Зуєв (УНП), Р. Натуркач (ПП «Сила і Честь»), М. Байко (ПППУ), А. Синишин (ПП «Народна самооборона»), Ю. Келеман (ОУН) [10].

Про підкуп виборців краю ПП «ЄЦ» писали після завершення виборів ряд обласних газет. В той же час фінансовий ресурс у виборах застосовували й інші політичні сили, але менш вдало [3; 5; 24].

Це була основна причини того, що в м. Ужгороді тривалий час (до 18 листопада) не були офіційно оголошені результати виборів у трьох мажоритарних округах по виборах депутатів обласної ради (№ 7, 8, 9). Ужгородська ТВК 9 листопада у своїй постанові прийняла рішення провести переголосування у вказаних округах у зв'язку з неможливістю встановлення об'єктивних підсумків голосування через чисельні порушення вимог чинного законодавства. Але переголосування так і не відбулося. Після призначення В. Балого (лідер ПП «ЄЦ») міністром з надзвичайних ситуацій та його домовленості з Партією регіонів поствиборча ситуація в Закарпатті стала зрозумілою: латентний конфлікт між Партією регіонів та ПП «ЄЦ» був вичерпаний і вони домовилися про співпрацю. Акцією примирення ключових політиків краю було висадження сакур 13 листопада на вул. Легоцького. Участь в акції взяли В. Балого, голова Закарпатської ОДА О. Ледида, мер м. Ужгорода В. Погорелов, депутати обласної та міської рад. «Ця акція ще раз довела: вибори закінчились. І на цих виборах на Закарпатті ворогів не було. Були лише політичні опоненти», – сказав в своєму інтерв'ю О. Ледида [14].

Як результат такої угоди 23 листопада на першій сесії обласної ради 6 скликання її головою був обраний рідний брат В. Балого – Іван Балого. За нього проголосували 95 з 105 депутатів присутніх на сесії. Першим заступником був обраний представник Партії регіонів В. Закурений. А вже на другій сесії 30 листопада був обраний і другий заступник голови обласної

ради – голова обласного осередку ВО «Батьківщина» А. Сербайло. Закарпаття в черговий раз продемонструвало Україні, що закони політичної боротьби тут не діють: якщо на рівні держави ВО «Батьківщина» опозиціонує Партії регіонів, то в Закарпатській області вона утворила з нею та ПП «ЄЦ» більшість у обласній раді.

Вибори міської ради та міського голови м. Ужгорода

В 2010 р. у виборах до ужгородської міської ради брали участь за партійними списками 41 політична партія. Кількість мандатів, які отримали політичні партії в багатомандатному та одномандатному мажоритарному виборчих округах є наступна:

1. ПП «Єдиний центр» – 18 (6 парт. сп. + 12 мажорит.)
2. Партія регіонів – 15 (6 парт. сп. + 9 мажорит.)
3. ВО «Батьківщина» – 9 (7 парт. сп. + 2 мажорит.)
4. ПП «Фронт змін» – 4 (3 парт. сп. + 1 мажорит.)
5. ПП «Сильна Україна» – 3 (2 парт. сп. + 1 мажорит.)
6. ПП «УДАР» – 2 (парт. сп.)
7. КМКС - ПУУ – 2 (парт. сп.)
8. ПП «ЕКО + 25» – 2 (парт. сп.)
9. Народна партія – 1 (мажорит.)
10. Українська партія – 1 (мажорит.)
11. Молодіжна партія України – 1 (мажорит.)
12. ПП «Зелені» – 1 (мажорит.)

Таким чином, 3 % бар'єр голосів виборців подолали 8 політичних партій. В той же час результати виборів у 2006 році були наступними: Блок Юлії Тимошенко – 20,3 % (17 депутатських мандатів), ВБ «Наша Україна» – 13,9 % (12 мандатів), «Народний Блок Литвина» – 9,2 % (8 мандатів), Партія Регіонів – 7,1 % (6 мандатів), ГП «ПОРА» – 4,3% (4 мандати), СПУ – 4,1% (3 мандати) [17, с.100].

Вибори міського голови м. Ужгорода. На посаду міського голови в 2006 р. претендувало 13 кандидатів. Лідером виборчих перегонів прогнозовано був Сергій Ратушняк, який у результаті й переміг (38, 44 % голосів виборців). Починаючи з 90-х років йому не в змозі протистояти жоден конкурент. Політичні ж суперники Сергія Ратушняка отримали такі результати:

- Володимир Гісем – 21, 64 %;
- Юрій Чижмарь – 13, 91 %;
- Віктор Погорелов (екс-мер) – 10, 07 %;
- Дмитро Сидор – 2, 35 % [17, с.100].

Безкомпромісною і найбільш жорсткою в 2010 р. була в Закарпатті боротьба за посаду міського голови м. Ужгорода. За результатами останніх соціологічних досліджень різних інституцій В. Погорелов мав вищий рейтинг, ніж чинний мер міста С. Ратушняк. В. Погорелова офіційно підтримала ПП «Єдиний центр» (В.Балога). Такий розклад був не вигідний регіональній владі, яка зробила ставку на В. Приходька і ладна була співпрацювати з С. Ратушняком, ніж бачити в кріслі мера В. Погорелова.

Саме тому в Ужгороді в хід пішли брудні виборчі технології. Перш за все, члени Ужгородської ТВК заявили на телебаченні про погрози в їх бік, оскільки біля дверей своїх квартир деякі з членів комісії знайшли траурні вінки [1].

В понеділок 11 жовтня Ужгородська ТВК винесла попередження кандидату в мери обласного центру В.Погорелову по Ужгородській організації партії ПП «Єдиний центр» за порушення виборчого законодавства щодо ведення виборчої агітації. Підстава – звернення міського осередку партії «Зелені» (партія, яка підтримує С.Ратушняка). За таке рішення проголосували 13 з 18 членів комісії. Міська організація «Єдиного центру» оскаржила дане рішення в Адміністративному суді Закарпатської області. 14 жовтня судді розглянули цю справу і залишили висновок виборчої комісії в силі [9].

Таким чином, отримавши ще одне попередження напередодні виборів В.Погорелов згідно виборчого законодавства міг бути усунутий з виборчих перегонів. Така технологія в свій час була використана СДПУ (о) проти С.Ратушняка, коли він балотувався в 1998 р. до ВР України. Перемогу тоді на виборах у м. Ужгород отримав Н.Шуфрич. Так почалася його політична кар'єра у великій політиці.

Ужгородська територіальна виборча комісія зареєструвала 9 кандидатів на посаду міського голови м. Ужгорода, які були висунуті наступними політичними партіями: М. Жолтані (Молодіжна партія України), С. Ратушняк (Партія промисловців і підприємців України), Т. М'яковська (ПП «Українська платформа»), В. Приходько (Партія регіонів), А. Синишин (ПП «Народна самооборона»), В. Савицький (ПП «Нова політика»), В. Погорелов (Партія екологічного порятунку «ЕКО + 25»), Б.Борисов (ПП «Вітчизна»), П.Чучка (ВО «Батьківщина») [15].

С. Ратушняк – чинний мер м. Ужгорода. Вів агресивну виборчу кампанію. Про це свідчить його ініціатива про перейменування вул. Володимира Погорелова (батько його головного конкурента на виборах), яка була підтримана на сесії міськради 28 депутатами. Акцент робить на тому, що ним зроблено. А це, перш за все, автономне опалення шкіл та дошкільних закладів та заміна вікон у них на склопакети. Проведена в цьому напрямку робота дасть неабияку економію коштів міської казни. По-друге, розбудова та приведення в належний вигляд парку відпочинку «Боздоський». По-третє, ремонт проспекту Перемоги та створення нового проспекту по вул. Легоцького. Агітаційну роботу проводить за допомогою газет «РІО», «Трибуна», «Моя новинка».

Кампанію С. Ратушняка можна назвати шоу-бізнесовою. Це і його емоційні виступи на пресконференціях, його епатажні інтерв'ю в пресі, відкриття пам'яників ведмедикам – символу міста (відкрито чотири).

Офіційно С. Ракушняка на посаду міського голови висунула ПППУ. Неофіційно С. Ратушняк підтримують наступні політичні партії, які приймають участь у місцевих виборах: Народна партія, ГП «ПОРА», КУН, ПП «Сила і честь», ПП «Зеле-

ні», Українська партія.

Головні месиджі кампанії: «Балогівсько-погореловська братва хоче підім'яти під себе Ужгород (Чума суне на Ужгород)» та акцент на тому, що ним зроблено (в даному аспекті С. Ратушняку є чим звітувати).

М. Жолтані – підприємець, позиціонує себе як нова людина в політиці, людина з народу. Виборча кампанія різнопланова, інформаційна присутність найбільш насичена з поміж інших кандидатів. Ставка робиться на молодь, національні меншини (ромів). Для агітації використовуються біл-борди, газети, листівки, ТБ. Розпочав виборчу кампанію задовго до оголошення її початку. Зустрічається з молоддю, ромським електоратом тощо. Головний месидж: «В політику мають прийти нові люди». Стиль виборчої кампанії схожий на стиль С. Ратушняка.

Т. М'яковська – підприємець, також нова людина в політиці. Широко використовує для агітації біл-борди, пропагуючи любов до свого міста. В виборчій кампанії нічим себе не проявила. Головний месидж: «Любіть своє місто».

В. Погорелов – экс-мер міста, позиціонує себе як господарник. Для агітації використовує біл-борди, пресу (газети «Старий замок», «Срібна Земля. Фест», «Слово»). Акцент у виборчій кампанії робить на особисту зустріч з виборцями (провів зустрічі з жителями різних мікрорайонів міста, працівниками підприємств, студентами тощо). Офіційно висунутий ПП «Партія екологічного порятунку «ЕКО + 25». В. Погорелова підтримує також ПП «ЄЦ». Головний месидж кампанії – повернемо місту порядок.

В. Приходько – управлінець, приймав участь у реалізації таких проектів як «Єврокар», «Ядзакі», «Джейбіл». Ініціатор створення Громадянської платформи «Створимо найкраще місто в Україні». Для агітаційної роботи використовує біл-борди, газети «Новини Закарпаття», «Закарпатська правда», «Срібна Земля Фест», зустрічі з виборцями. Невдовзі після початку виборчої кампанії змінив свої кольори на кольори схожі з В. Погореловим.

З виборчої кампанії В. Приходька видно було, що з кандидатом працювали політтехнологи. Висунутий Партією регіонів. Підтримує Ліберальна партія України. Головний месидж кампанії: «Ужгород має стати європейським містом, одним з найкращих міст України».

П. Чучка – чинний голова сільської ради с. Баранинці. Вся його каденція на посаді голови – це боротьба з представниками Партії регіонів за владу у селі. Крім того він має в своєму активі вчений ступінь, роботу в університеті, ряд літературних премій, директор етнографічної корчми «Деца у нотаря».

Ужгородський міськрайонний суд (суддя Придачук О.А.) 30 липня 2010 р. виніс вирок по справі проти голови Баранинської сільської ради Чучки П. П. Згідно з цим вироком П. Чучка отримав 1 рік умовно і 2 роки позбавлення права займати керівні посади. Цим самим суддя унеможливив його участь у виборах міського голови м. Ужгорода.

Переслідування П. Чучки владою роблять його образ іще яскравішим. Крім того на «постпомаранчевому» просторі він на нинішній день залишається єдиним відомим політиком. Свою кандидатуру з виборчих перегонів П. Чучка зняв, хоча й лишився очолювати виборчий список ВО «Батьківщина» до міської ради [18].

Б. Борисов – технічний кандидат В. Погорелова [10].

На початку виборчої кампанії лідирував в рейтингу тоді ще чинний мер міста С. Ратушняк. Наприклад, в кінці серпня рейтинг С. Ратушняка був 17, 2 %, а В. Погорелова 16, 3 % [25]. Через місяць, як уже говорилось вище, згідно результатів соціологічних досліджень оприлюднених провідними соціологами області, рейтинг С. Ратушняка суттєво зменшився. Керівник Карпатського центру політичних досліджень Ф. Шандор оприлюднив наступні результати:

1. Погорелов В. – 27, 8 %, 2. Ратушняк С. – 17, 2 %, 3. Жолтані М. – 8, 1 %, 3. Приходько В. – 6, 6 %, 4. М'яковська Т. – 1, 4 %, 5. Синишин А. – 1, 2 %, 6. Не визначилися – 23, 2 %, 7. Проти всіх – 14, 4 %

Дещо схожими є і результати опитування доцента кафедри соціології та соціальної роботи УжНУ Пеліна О. Соціолог відмітив і мотивацію, з якою виборці голосують за кандидатів. Він, перш за все, повинен бути господарником і вирішувати комунальні проблеми. Саме цим пояснюється високий рейтинг В. Погорелова.

Таким чином, лідером мерських перегонів напередодні волевиявлення залишався В. Погорелов, з яким і вів боротьбу за крісло мера С. Ратушняк. В той же час експерти наголосили на високому антирейтингу нинішнього мера [2].

Результати волевиявлення ужгородців були наступними:

1. Погорелов В. – 33 % (16268 голосів виборців)
2. Ратушняк С. – 23, 91 % (11785)
3. Приходько В. – 13, 69 % (6750)
4. Жолтані М. – 8, 54 % (4209)
5. Синишин А. – 2, 59 % (1279)
6. М'яковська Т. – 1, 68 % (826)
7. Борисов Б. – 0, 88 % (432)
8. Савицький В. – 0, 37 % (183) [20].

Таким чином, міським головою м. Ужгорода був обраний В. Погорелов. На першій сесії міської ради більшість утворили наступні політичні сили: ПП «ЄЦ» (18 депутатів), ВО «Батьківщина» (9), ПП «ЕКО + 25» (2), ПП «УДАР» (2) [20].

Висновки

Отже, подальша розбудова партійної системи таким чином приведе до утворення в Україні партійної системи з домінуючою партією (на зразок російської з домінуючою партією «Єдина Росія»). Утворення в свій час ПП «Єдиний центр» в кабінетах Президентської адміністрації (з дозволу В. Ющенка) мало саме таку мету. Але тоді утворити таку політичну силу завадили Партія регіонів та БЮТ. На нинішній день перешкод для створення такої партії в Україні не має. ВО «Батьківщина» втрачає свій рейтинг у зв'язку з тим, що багато однопартійців Ю. Тимошенко або її залишили, або не ведуть активної політичної роботи. ПП «Єдиний центр» – це партія одного регіону – Закарпаття, а інші політичні сили суттєвого впливу на партійне життя держави не мають.

1. Бандити залякують членів ТВК // РІО. – 2010. – 23 жовтня.
2. Бойко В. Ратушняк і Жолтані борються за друге місце // Срібна Земля. Фест. – 2010. – 14 – 20 жовтня.
3. В Ужгороді будуть перевибори // РІО. – 2010. – 13 листопада.
4. Влада мажорів (результати місцевих виборів 2010 в Україні) // Тиждень. – 2010. – 12-18 листопада.
5. Гроші вирішили долю виборів на Закарпатті // Закарпатська правда. – 2010. – 6-12 листопада.
6. Гураль В. Хто стане мером столичного Закарпаття? // Срібна Земля. Фест. – 2010. – 12 – 18 серпня.
7. Дембельська сесія // Трибуна. – 2010. – 28 серпня).
8. Депутатами ужгородського городского совета попередньо стали // Європа – Центр. – 2010. – 5 ноября.
9. «ЭЦ» та Погорелов – порушники виборчого процесу // Закарпатська правда. – 2010. – 16 – 22 жовтня.
10. Звернення до президента з приводу фальсифікацій // РІО. – 2010. – 13 листопада.
11. Кого вибрали, того маємо ... // Новини Закарпаття. – 2010. – 6 листопада.
12. Кому дісталась влада в радах (результати місцевих виборів 2010 в Україні) // Коментарі. – 2010. – 12 листопада.
13. Місцеві вибори в Україні – попередні результати // Тиждень. – 2010. – 5-11 листопада. – С. 10 – 11.
14. На весні на вулиці Легоцького вперше зацвітуть сакури, посаджені міністром МНС та головою Закарпатської ОДА // Новини Закарпаття. – 2010. – 16 листопада.
15. На посаду мера претендує 9 чоловік, а в міські депутати – аж 547 // Ужгород. – 2010. – 9 жовтня.
16. Нова обласна рада з новим головою // Новини Закарпаття. – 2010. 27 листопада.
17. Остапеч Ю., Токар М. Закарпаття через призму політичних виборів: Монографія / Серія «Studia Regionalistika»; НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський університет». – Ужгород: Видавництво «Карпати», 2009. – 408 с.
18. Павла Чучку засудили // Срібна Земля. Фест. – 2010. – 12- 18 серпня.
19. Результати виборів в Закарпатській області // Старий Замок. Паланок. – 2010. – 4-10 листопада.
20. Результати виборів міського голови та депутатів міської ради м. Ужгорода // Ужгород. – 2010. – 6 листопада.
21. Солонтай О. На замітку виборцям: 31 жовтня місцеву владу обиратимемо по-новому // «РІО». – 2010. – 4 вересня.
22. Третьою не буде (Більшість регіональних партій, які пройшли до місцевих рад, підіграватимуть владі) // Тиждень. – 2010. – С. 18-20.
23. Ужгород передвиборчий – ситуація стабільна // Трибуна. – 2010. – 23 жовтня.
24. Ужгородські вибори – 2010: Жителі обласного центру проміняли розвиток та комфорт свого міста на 200 гривень // Трибуна. – 2010. – 6 листопада.
25. Ужгородські вибори: хто кого? // Старий замок. – 2010. – 2 – 8 вересня.

Ostapets Yu. TO THE ISSUE OF INFLUENCE OF LOCAL ELECTIONS OF 2010 ON THE EVOLUTION OF PARTY SYSTEM OF UKRAINE AND STRUCTURING OF REGIONAL PARTY ENVIRONMENT (ON THE EXAMPLE OF TRANS-CARPATIAN OBLAST).

The results and flow of local elections in the Transcarpatian oblast and Ukraine have been analyzed in the article on the basis of statistic data.

The positive specifics and lacks of the normative part of elections holding have been characterized, as well as their influence on the evolution of the party system of Ukraine.

The conclusions have been made on the prospects of party composition in Ukraine. The potential of new party brands has been assessed.

Календар місцевих виборів – 2010

11 вересня	Початок виборчої кампанії
11 вересня	Внесення в ЦВК списків кандидатів в територіальні виборчі комісії. Обласна рада і Верховна рада АРК визначають загальну кількість депутатів обласних, міських, районних і сільських рад.
15 вересня	ЦВК формує склад виборчих комісій
19 вересня	Фінансування виборчих комісій із державного бюджету.
20 вересня	Відкриття рахунків в банках для формування виборчих фондів.
23 вересня	Формування одномандатних виборчих округів.
27 вересня	Початок висунення кандидатів в депутати по одномандатному виборчому округу.
28 вересня	Створення одномандатних мажоритарних виборчих округів.
29 вересня	Початок реєстрації кандидатів на мера міста і голів районних і сільських рад.
30 вересня	Затвердження форми виборчих бюлетенів.
1 жовтня	Завершення формування виборчих дільниць
1 жовтня	Висування кандидатів по багатомандатному мажоритарному виборчому округу
2 жовтня	Завершення висунення кандидатів в депутати по багатомандатним виборчим округам
4 жовтня	Завершення висунення кандидатів в депутати по одномандатним мажоритарним виборчим округам
6 жовтня	Завершення реєстрації кандидатів на мерів міста і голів районних і сільських рад
9 жовтня	Територіальні виборчі комісії передають в ЦВК списки кандидатів в депутати, мерів міста і голів районних і сільських рад
9 жовтня	ЦВК приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати, які включені в списки партій.
21 жовтня	ЦВК розсилає виборцям іменні запрошення на вибори
30 жовтня	Завершення виборчої агітації
31 жовтня	День голосування
5 листопада	Опублікування списків новообраних депутатів в пресі.

Рейтинг обласних осередків політичних партій

Назва партії	Лідер	Наявність власних, доступ до ЗМІ	Фінансові можливості	Організаційна структура	Участь в діяльності органів влади	Громадсько-політична активність	Наявність впливових лідерів	Загальний рейтинг	Відношення до влади
Партія регіонів	О.Ледида	5	5	5	5	5	5	30	провладна
ПП «ЄЦ»	В. Балога	5	5	5	5	5	5	30	лляльна
ВО «Батьківщина»	О.Кеменяш	4	2	5	5	3	3	22	ляльна опозиційність
ПП «Сильна Україна»	М.Попович	3	2	3	1	1	2	12	провладна
ПП «Фронт змін»	Р. Бровді	2	2	5	1	1	1	12	опозиційна
ПП «Наша Україна»	М. Станко	2	2	4	4	2	2	18	опозиційна
ВО «Свобода»	О. Куцин	1	1	3	1	2	1	9	ляльна опозиційність
ПППУ	М. Байко	4	3	5	2	5	3	22	ляльна
«КМКС» ПУУ	М. Ковач	3	3	5	4	4	2	21	ляльна опозиційність
ДПУУ	І. Гайдош	3	3	5	2	2	2	17	ляльна
Народна партія	М.Сятиня	5	2	5	3	2	3	20	провладна
Українська партія	П. Федака	3	1	2	2	1	2	11	ляльна

Оцінка рейтингу партії зроблена наступним чином: наявність або відсутність того чи іншого показника діяльності політичної партії оцінюється за 5-бальною шкалою, а відтак виводиться загальний рейтинг.

Партії, які брали участь у виборах до Закарпатської обласної ради

1. Партія регіонів (О. Левида, В. Гісем, А. Петрова, П. Ільницький, В. Іванчо)
2. ВО «Батьківщина» (О. Кемеш, І. Курах, А. Сербайло, А. Ліврінц, М. Качур)
3. ПП «Фронт змін» (Р. Бровді, Б. Кинів, А. Маслов, В. Лунченко, М. Білецький)
4. ПП «Зелені» (С. Ратушняк, М. Адамовський, А. Яремчик, М. Маслей)
5. ПП «Єдиний центр» (В. Балога, В. Смоланка, Є. Біров, М. Вегеш, М. Думнич)
6. ПП «Народно-трудовий союз» (Ю. Чабанюк, В. Капітан, В. Сідун)
7. Українська партія (П. Федака, І. Демко, Б. Дикий, О. Пекар)
8. ПП «Удар» (Є. Ярина, О. Ціник, М. Буташ)
9. КПУ (В. Алексій, М. Копачко, В. Борисов)
10. Народна партія (М. Сятиня, О. Антал, Р. Левицький)
11. ПЗУ (Б. Качур, В. Блістів, А. Варцаба)
12. Партія захисників Вітчизни (Б. Борисов, Ю. Мар'ян, В. Попадинець)
13. АПУ (М. Шоваг, В. Сахарець, Ю. Шолох)
14. СПУ (І. Свистак, О. Бежевець, С. Деркач)
15. СДПУ(о) (В. Дядченко, І. Соїна, І. Росоха)
16. ДПУУ (І. Гайдош, Ч. Пейтер, Е. Кевсегі, Л. Зубанич, О. Шпеник)
17. ПП «Християнський рух» (Д. Сидор, І. Анча, С. Козлова)
18. ПП «Козацька українська партія» (В. Гоголь, В. Козлик, А. Стец)
19. УП «Зелена планета» (А. Потокі)
20. «КМКС»- ПУУ (М. Ковач, Ш. Мілован, В. Брензович, І. Орос)
21. ПП «Сильна Україна» (М. Попович, Ф. Варга, С. Ковач, Я. Боднар)
22. ПП «Народна воля» (В. Скубенич, В. Шоля, О. Гузинець)
23. ПП «Партія екологічного порятунку «Еко+25%» (В. Погорелов, В. Ніколайчук, Ф. Вовканич, Ю. Височанський)
24. ПП «Справедливість» (В. Фокша, Т. М'яковська, Р. Бегеш)
25. ВО «Свобода» (О. Куцин, І. Ващенко, Я. Кузів)
26. ПП «Нова політика» (О. Бондаренко, М. Буряк, І. Устич)
27. ПП «Правда» (А. Василечко, Д. Мороз, С. Попович)
28. УНП (В. Кузан, І. Габор, М. Чомоляк)
29. ВП «Нова сила» (М. Грабар, Н. Боклаганич, М. Ковальчук)
30. ГП «Пора» (Л. Осадчук, Д. Сідун, Р. Попович)
31. ПП «Наша Україна» (І. Мішко, М. Станко, В. Саїк)

Результати виборів до Закарпатської обласної ради в розрізі районів області та міст республіканського підпорядкування за партійними списками

Райони, результати	ПП «ЄЦ»	ПР	ВО «Б»	ПП «ФЗ»	ПП «СУ»	ДПУУ	«КМКС»-ПУУ	ПП «НУ»	ВО «Свобода»	НП
Берегівський р-н	28, 83	18, 27	2, 63	2, 26	1, 8	15, 64	16, 37	0, 4	0, 38	0, 47
Великобerezнянський р-н	21, 47	19, 32	10, 48	3, 85	4, 93	0, 36	0, 56	2, 24	1, 58	1, 16
Виноградівський р-н	21, 41	17, 05	6, 17	6, 21	2, 64	6, 98	8, 77	2, 22	0, 9	1, 02
Воловецький р-н	24, 23	21, 17	15, 46	6, 06	2, 09	0, 08	0, 18	1, 12	0, 64	1, 57
Іршавський р-н	26, 27	18, 32	9, 2	7, 03	3, 12	0, 2	0, 26	6, 63	1, 27	0, 87
Міжгірський р-н	28, 76	14, 68	10, 68	10, 38	3, 26	0, 25	0, 26	2, 5	0, 8	4, 42
Мукачівський р-н	52	14, 2	4, 12	3, 66	1, 49	2, 41	2, 25	0, 84	0, 39	0, 46
Перечинський р-н	27, 67	20, 3	8, 83	3, 59	4	0, 19	0, 2	1, 59	1, 18	0, 51
Рахівський р-н	20, 93	12, 34	11, 23	4, 86	4, 3	0, 47	2, 27	9, 24	2, 91	0, 78
Свалявський р-н	28, 8	17, 68	15, 78	3, 54	1, 81	0, 47	0, 21	2, 42	0, 86	1, 53
Тячівський р-н	18, 68	26, 71	8, 31	5, 11	4, 74	0, 83	1, 88	2, 5	1, 99	0, 93
Ужгородський р-н	21, 98	20, 08	8, 21	4, 72	3, 52	3, 56	7, 62	1, 09	0, 92	2, 12
Хустський р-н	11, 65	18, 49	6, 01	12, 57	3, 32	0, 48	2, 06	3, 11	1, 2	5, 08
М. Берегово	20, 84	10, 19	4, 2	4, 41	1, 71	21, 58	11, 13	0	1, 93	0, 57
М. Мукачево	37, 89	13, 8	6, 61	7, 49	2, 58	1, 3	3, 73	0, 75	1, 76	0, 38
М. Ужгород	14, 44	13, 73	14, 06	6, 25	3, 25	2, 13	3, 24	1, 88	3, 24	1, 75
М. Чоп	24, 65	15, 99	3, 69	4, 27	2, 98	4, 92	10, 33	2, 02	1, 14	0, 75
М. Хуст	16	12, 6	7, 9	17, 2	3, 9		3			

Умовні скорочення: ПП «ЄЦ» – Політична партія «Єдиний центр», ПР – Партія регіонів, ВО «Б» – Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», ПП «ФЗ» – Політична партія «Фронт змін», ПП «СУ» – Політична партія «Сильна Україна», ДПУУ – Демократична партія угорців України, «КМКС»- ПУУ – Партія угорців України, ПП «НУ» – Політична партія «Наша Україна», НП – Народна партія.

№ з/п	Назва району	Загальна кількість	Представництво політичних сил
<p>Закарпатська обласна рада – 108 депутатів ПП «ЄЦ» – 46 ПР – 37 ВО «Батьківщина» - 8 ПП «Фронт Змін» – 5 Демократична партія угорців України – 4 ПП «Сильна Україна» - 4 «КМКС»-ПУУ – 3 СПУ -1 Створена більшість – (ПП «ЄЦ» – 46, ПР – 37, ВО «Батьківщина» -8)</p>			
1.	<p>Берегівська районна рада Голова районної ради - Бігарі Андрій Андрійович (Демократична партія угорців України)</p>	62	<p>ДПУУ - 19 ПП «ЄЦ» - 16 ПР - 14 «КМКС»-ПУУ – 10 ПП «Фронт Змін» – 2 «Сильна Україна» - 1</p>
2.	<p>Великобerezнянський районна рада Голова районної ради - Канюк Василь Михайлович (ВО «Батьківщина»)</p>	40	<p>ПР -13 ПП «ЄЦ» -12 ВО «Батьківщина» -5 ПП «Сильна Україна» -5 Українська народна партія -2 ПП «Фронт Змін» -1 ПП «Відродження» – 1 Народна Партія -1</p>
3.	<p>Виноградівська районна рада Голова районної ради - Любімов Олег Вікторович (Єдиний Центр) заступник голови – Керечанин (Партія регіонів)</p>	64	<p>ПП «ЄЦ»- 24 ПР- 14 ДПУУ – 8 «КМКС»- ПУУ -5 ВО «Батьківщина» - 3 ПП «Фронт Змін» – 3 УДАР – 2 ПП «Наша Україна» – 2 ПП «Сильна Україна» -1 Українська соціал-демократична партія -1 КПУ - 1 Створено депутатську групу ПП «ЄЦ» – 24 (депутати)</p>
4.	<p>Воловецька районна рада Голова районної ради - Култан Василь Михайлович</p>	30	<p>ПР - 17 ПП «ЄЦ» - 6 ВО «Батьківщина» - 3 ПП «Відродження» – 2 ПП «Фронт Змін» - 2</p>
5.	<p>Іршавська районна рада</p>	52	<p>ПП «ЄЦ»- 17 ПР – 15 ПП «Наша Україна» – 5 Народна Партія – 5 ВО «Батьківщина» - 4 ПП «Фронт Змін» – 2 ПП «Сильна Україна» -2 ПП «Відродження» - 2</p>

6.	Між гірська районна рада Голова районної ради – Ярема Василь Михайлович Єдиний Центр	46	ПП «ЄЦ» – 25 ПП «Фронт Змін» – 6 ВО «Батьківщина» - 5 Партія Регіонів – 9 Народна Партія - 1
7.	Мукачівська районна рада Голова районної ради - Михайло Іван Петрович (Єдиний Центр)	78	ПП «ЄЦ» – 57 ПР – 12 ПП «Фронт Змін» – 3 Демократична партія угорців України – 3 ВО «Батьківщина» - 2 ПП «Сильна Україна» – 1 (фракція – «ЄЦ» та депутатська група «Фронту Змін»)
8.	Перечинська районна рада Голова районної ради – Перцев Анатолій Володимирович (Партія Регіонів)	30	ПР – 14 ПП «ЄЦ» – 10 ВО «Батьківщина» - 3 ПП «Сильна Україна» – 2 Народна партія – 1
9.	Рахівська районна рада Голова районної ради – Беркела Микола Миколайович (Партія регіонів) заступник голови – Фірка Михайло Іванович (Єдиний Центр)	42	ПР- 13 ПП «ЄЦ» – 8 Наша Україна - 9 ВО «Батьківщина» - 4 ПП «Сильна Україна» – 4 ПП «УДАР» – 2 ПП «Фронт Змін» – 1 ПНЕРУ – 1 (створено 3 фракції)
10.	Свалявська районна рада	28	ПП «ЄЦ» – 14 ПР -10 ВО «Батьківщина» - 4
11.	Тячівська районна рада	74	ПР - 26 ЄЦ-24 ПП «Сильна Україна» - 8 ВО «Батьківщина» - 6 Народна Партія – 4 ПП «Фронт Змін» – 3 ПП «Наша Україна» – 1 КПУ – 1 Українська народна партія - 1
12.	Ужгородська районна рада Голова районної ради – Фединець Михайло Ілліч (Єдиний Центр)	66	ПП «ЄЦ» - 22 ПР- 20 «КМКС»-ПУУ - 6 ВО «Батьківщина» - 5 ДПУУ – 5 ПП «Сильна Україна» – 3 Народна Партія – 2 ПП «Фронт Змін» – 2 ПП «Відродження» - 1
3.	Хустська районна рада Голова районної ради - Губаль Василь Іванович (Народна партія)	52	ПР – 11 ПП «ЄЦ» – 9 Народна Партія – 8 ВО «Батьківщина» - 6 ПП «Фронт Змін» – 6 ГП «ПОРА» – 3 ПП «Наша Україна» – 2 «КМКС»-ПУУ – 2 ПП «Сильна Україна» – 2 ПП «УДАР» - 1

14.	Мукачівська міська рада (Міський голова – Лендел Золтан Золтанович (Єдиний Центр))	42	ПП «ЄЦ» – 32 ПР – 4 ПП «Фрон Змін» – 2 ВО «Батьківщина» - 2 ПП «УДАР» – 1 «КМКС»-ПУУ - 1
15.	Берегівська міська рада (Голова міської ради – Гайдош Іштван (Демократична партія угорців України))	36	ПП «ЄЦ» – 12 ДПУУ – 10 ПР - 8 «КМКС»-ПУУ – 3 ПП «Фронт Змін» - 3
16.	Хустська міська рада (Голова міської ради – Кашук Володимир Павлович (Єдиний Центр))	52	ПП «ЄЦ» ПР ВО «Батьківщина»
17.	Чопська міська рада Міський голова- Цар Галина (Єдиний Центр)	29	ПП «ЄЦ» - 18 ПР- 4 «КМКС»-ПУУ – 3 ПП «Відродження» – 2 СелПУ – 1 СП - 1
18.	Ужгородська міська рада Міський голова- Погорєлов Віктор Володимирович	660	ПП «ЄЦ» – 18 ПР – 15 ВО «Батьківщина» - 9 ПП «Фронт Змін» – 4 ПП «Сильна Україна» - 3 ПП «УДАР» – 2 «ЕКО + 25%»- 2 Народна Партія – 2 «КМКС»-ПУУ – 2 Українська партія – 1 Молодіжна партія – 1 ПП «Зелені» - 1

Додаток 6

Політичні партії, які брали участь у виборах до місцевої ради м. Ужгорода:

- 1.Партія регіонів (Беляков Ю., Феєр В., Ващук Ф., Лях Є., Соханич Ф., Андріїв Б.)
- 2.ПП «Сила і честь» (Натуркач Р., Черномирдин В.)
- 3.ПП «Зелені» (Кіштулинець Р., Рахімов Є., Яремчук С.)
- 4.Українська партія (Федака П., Постолакі В., Шолтес С., Омельченко Т., Брецько Ф.)
- 5.ПП «Фронт змін» (Баганич А., Яцківський В., Шафара Я.)
- 6.Молодіжна партія України (Жолтані М., Ренжин П., Горват М.)
- 7.ПРП (Генсецький М., Євтіхов Ю., Гиря В.)
- 8.ПППУ (Байко М., Бурлик М., Лангазочка С., Соколов А.)
- 9.ПП «УДАР» (Буланов Р., Зілгалов М.)
10. ПП «Європейська партія України»
11. ПП «Народна влада»
12. Народна партія (Бедь Ю., Ванджурак І., Хименець О., Панаїт І., Роберт О.)
13. ПП «Єдиний центр» (Мегеш М., Моцак М., Гасинець Я., Кручаниця В., Доктор О.)
14. КПУ (Метенканич М., Росоха В., Кульнев В.)
15. Партія «Відродження»
16. Ліберальна партія України
17. СПУ (Граб В., Новиков В.)
18. НДП (Бобков В., Січка А.)
19. КУН (Курнат О., Кривецький В.)
20. ПП «Сильна Україна» (Кендюх П., Мильо В., Гаврило Г., Лавришин О., Карташов С.)
21. ВО «Батьківщина» (Чучка П., Гнатків В., Пахомова С., Пацюк К., Щадей В.)

22. ПП «Громадянська позиція» (Коштура А., Будник С., Лукша О., Суханов О., Зацаринна Н.)
23. Партія захисників Вітчизни
24. Громадянська партія «ПОРА» (Рошканюк В., Данча О., Колесник П., Сливич І., Шевченко В.)
25. ПП «Наша Україна» (Равлик В., Пайда І., Бабіля С., Бобаль М., Славик М.)
26. ПП «Партія екологічного порятунку «ЕКО + 25» (Погорелов А., Король С., Білак П., Кестнер О., Фленько В.)
27. ПП «Українська платформа» (Ладижець О., М'ясковська Т.)
28. ВО «Свобода» (Лелекач Т., Стан Т., Хода Л.)
29. Народно-трудоий союз України
30. Українська соціал-демократична партія
31. «КМКС» – Партія угорців України
32. ПП «Руський блок»
33. ПП «Справедливість» (Слободанюк С., Букреєва Л.)
34. ПП «Нова політика»
35. ПП «Християнський рух» (Сидор А.)
36. УРП «Собор» (Ясінський Є.)
37. СДПУ (о) (Іваниця Н.)
38. НРУ (Ігнацевич Г.)
39. ПЗУ (Харута В., Луців В.)
40. Українська народна партія